

Sygn. akt I ACa 1250/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Małgorzata Rybicka – Pakuła (spr.)

Sędzia SA Dorota Markiewicz

Sędzia SO del. Bożena Lasota

Protokolant st. sekr. sąd. Ewelina Borowska

po rozpoznaniu w dniu 5 kwietnia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w W.

przeciwko E. Z. (1)

o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie

z dnia 18 maja 2012 r., sygn. akt I C 1015/10

I. prostuje z urzędu niedokładność w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku w ten sposób, że po słowach „E. Z. (1) w dniu 28.12.2006r” wpisuje „w zakresie wierzytelności wynikającej z wydanego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w W. wyroku z dnia 8 lipca 2009r., sygn. akt IX GC 458/08”;

II. oddala apelację;

III. zasądza od E. Z. (1) na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1250/12

UZASADNIENIE

Powodowa spółka (...) Sp. z o.o. z o.o. w W. wniosła o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niej czynności prawnej dłużnika M. Z. (1) polegającej na ustanowieniu hipoteki zwykłej w kwocie 1.000.000,00 zł - akt notarialny z dnia 22.06.2007r Repertorium A nr (...) na nieruchomości położonej w M., dla której Sąd Rejonowy w Piasecznie IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) stanowiącej współwłasność na zasadach wspólności ustawowej majątkowej w udziale wynoszącym 7/10 części nieruchomości, na rzecz pozwanego E. Z. (1) tytułem zabezpieczenia wierzytelności pozwanego o zwrot kwoty pożyczki wynikającej z umowy zawartej pomiędzy dłużnikiem

M. Z. (1), a pozwanym E. Z. (1) w dniu 28.12.2006r oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany E. Z. (1) wniósł o oddalenie powództwa w całości, podnosząc, że w dacie zawarcia z synem M. Z. (1) umowy pożyczki opisanej w pozwie, posiadał majątek, który stanowiły oszczędności całego jego życia. O długach syna nic nie wiedział i nie pytał go na co mu są potrzebne pożyczone od niego pieniądze, a hipotekę ustanowił pod wpływem drugiego z synów P., jako zabezpieczenie ww. wierzytelności. Wezwana do udziału w sprawie w charakterze pozwanej żona E. E. Z. wniosła o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 18 maja 2012r. Sąd Okręgowy Warszawa P. w W. uznał za bezskuteczną w stosunku do (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. czynność prawną M. Z. (1) polegającą na ustanowieniu aktem notarialnym z dnia 22 czerwca 2007r. za nr Rep. A nr(...) hipoteki zwykłej w kwocie 1.000.000 zł na nieruchomości położonej w M., dla której Sąd Rejonowy w Piasecznie IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr. (...), stanowiącej współwłasność na zasadach wspólności majątkowej, w udziale wynoszącym 7/10 części nieruchomości, na rzecz E. Z. (1) tytułem zabezpieczenia wierzytelności o zwrot pożyczki wynikającej z umowy zawartej między M. Z. (1), a E. Z. (1) w dniu 28.12.2006r. i zasądził od zasądza od E. Z. (1) na rzecz strony powodowej kwotę 8.538zł za tytułem zwrotu kosztów postępowania w sprawie, w tym kwotę 3.600zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego. W stosunku do pozwanej E. Z. (2), w punkcie II wyroku, Sąd oddalił powództwo.

Sąd Okręgowy powyższe orzeczenie oparł na następujących ustaleniach faktycznych i ocenie prawnej:

E. Z. (1) i E. Z. (2) to rodzice M. Z. (1), który do 2003r. był członkiem zarządu (...) Sp. z o.o. z o.o. w W.. Wyrokiem z dnia 8 lipca 2009r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy IX Wydział Gospodarczy w sprawie o sygn. akt IXGC 458/08 zasądził od M. Z. (1) na rzecz powodowej Spółki kwotę 98.744,50 zł. Apelacja od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie XXIII Wydział Gospodarczy Odwoławczy z dnia 14 kwietnia 2010r. - sygn. akt XXIII Ga 60/10. W dniu 29 kwietnia 2009r. Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Gospodarczy XVI Wydział Gospodarczy zasądził od M. Z. (1) na rzecz strony powodowej kwotę 814.565,00zł., a słuszność przedmiotowego orzeczenia potwierdzono wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie I Wydział Cywilny z dnia 20 sierpnia 2010r akt I ACa 173/10

Opierając się na dowodach z dokumentów oraz dowodach osobowych Sąd I instancji ustalił, iż w grudniu 2006r. M. Z. (1) zawarł z pozwanym pisemną umowę pożyczki kwoty 1.000.000,00 zł., aneksowaną w przedmiocie jej zabezpieczenia hipoteką zwykłą. Już wówczas M. Z. (1) był dłużnikiem powodowej Spółki na kwotę około 2.000.000,00 zł. W latach 2004-2005 i następnych Spółka podejmowała działania zmierzające do ich odzyskania. Postępowania egzekucje były jednak nieskuteczne, bo wszystko co było wskazywane szybko, jak ustalił Sąd w nawiązaniu do przesłuchania stron, "wychodziło" z majątku M. Z. (2). Dalej, odwołując się kolejno do zeznań słuchanych w sprawie osób Sąd stwierdził, iż świadek P. Z., syn pozwanego, dowiedział się o pożyczce ojca dla brata pod koniec 2006r. i stwierdził, że powinien zostać zabezpieczony poprzez ustanowienie hipoteki. Kwota pożyczki była mu znana i pochodziła z oszczędności przechowywanych w dolarach i złotych w domu. Co do źródła pochodzenia pożyczonej kwoty pożyczkobiorca nie miał wiedzy. W tym zakresie Sąd nie dał wiary jego zeznaniom, tak jak i zeznaniom E. Z. (1) co do braku wiedzy o długach syna, wartości zgromadzonego majątku z pracy zawodowej i dodatkowej. W swoich ustaleniach Sąd przywołał zeznania E. Z. (2), która wyjaśniła, że na prośbę syna M. jej mąż pożyczył mu 1.000.000 zł. To pozwany zajmował się ich wspólnymi finansami. Mieli oszczędności w gotówce ok. pół miliona złotych oraz złotą biżuterię. Dalej Sąd uznał, że ww. nie wiedziała dlaczego została ustanowiona hipoteka na nieruchomości syna. O długach syna dowiedziała się od męża tuż przed posiedzeniem, a konkretnie jak zaznaczyła powiedział jej mąż o tym wcześniej, bo chyba wiedział, że syn ma długi. Nie była obecna przy zawieraniu pożyczki, nie rozmawiała o niej z synem P..

Poczynione w sprawie ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy odniósł do normy art. 527 k.c. i uznając żądanie pozwu za zasadne wskazał, iż pozwany nie obalił domniemania z § 3 cytowanego przepisu. W ocenie Sądu E. Z. (1) nie wykazał,

iż przy dochowaniu należytej staranności, nie mógł pozyskać wiedzy na temat kondycji finansowej syna, oraz na temat jego ewentualnych zobowiązań w stosunku do osób trzecich.

W ocenie Sądu I instancji niewątpliwym jest, iż w wyniku dokonanej czynności prawnej M. Z. (1) stał się niewypłacalny w większym stopniu niż przed jej dokonaniem (art 527 § 2 k.c.). Niewypłacalność bowiem, jak podkreślił Sąd Okręgowy, to taki obiektywny stan majątku dłużnika, wykazany dostępnymi środkami dowodowymi, w których egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami K.p.c. nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej od dłużnika. Dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu wtedy gdy zaspokojenie można uzyskać ale z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka. W rozważaniach Sąd Okręgowy zaznaczył, że dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest konieczne, by w zamiarze dłużnika leżało pokrzywdzenie wierzycieli ani też by zamiar ten skierowany był przeciwko określonemu wierzycielowi. Wystarcza świadomość dłużnika, że czynność prawna przez niego dokonana może spowodować dla ogółu wierzycieli brak możliwości zaspokojenia się. Świadomość ta musi istnieć w chwili dokonania czynności prawnej, a pokrzywdzenie wierzyciela w dacie wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej i wyrokowania. Biorąc pod uwagę zeznania Prezesa Zarządu strony powodowej B. R. oraz świadka M. Z. (1), iż w chwili obecnej M. Z. (1) nie dysponuje żadnymi nieruchomościami bądźz innymi wartościowymi rzeczami Sąd Okręgowy uznał, że nie dysponuje on żadnym majątkiem, który pozwoliłby zaspokoić chociażby część należności strony powodowej w rozsądnym terminie. W rozważaniach Sąd Okręgowy wskazał na przepis art. 528 k.c., zgodnie z którym jeżeli w skutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną chociażby ta osoba nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Zdaniem Sądu I instancji, przeciwko uznaniu dobrej wiary czynności prawnej polegającej na ustanowieniu hipoteki na nieruchomości przemawia również teś art. 529 k.c. i zawarte tam domniemanie. Pozwany, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, w ocenie Sądu nie uchylił się od skutków powyższego domniemania i nie zgłosił na te okoliczności żadnych wniosków dowodowych.

Reasumując, Sąd I instancji uznał roszczenie strony powodowej w stosunku do E. Z. (1) za uzasadnione i w oparciu o art. 98 k.p.c. orzekł o kosztach postępowania.

Apelację od wyroku wniósł pozwany E. Z. (1). Zaskarżając go w części, tj. w zakresie punktu I i III wnioskował o zmianę orzeczenia i oddalenie powództwa, oraz zasądzenie od strony powodowej na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje. Wyrokowi zarzucono:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego to jest art. 527 k.c., poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że w niniejszej sprawie istnieje po stronie dłużnika strony powodowej, M. Z. (1), stan niewypłacalności, mimo że M. Z. (1) dysponował i w dalszym ciągu dysponuje majątkiem wystarczającym na zaspokojenie wierzytelności powodowej spółki, w postaci udziału w prawie własności nieruchomości położonej w miejscowości M. przy (...)

2. naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik sprawy, to jest art. 233§1 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i dokonanie oceny z pominięciem istotnej jego części, to jest zeznań świadka M. Z. (1) i pozwanego E. Z. (1), co do okoliczności związanych ze zgromadzonym i posiadanym przez pozwanego majątkiem, a także co do okoliczności związanych z brakiem wiedzy pozwanego E. Z. (1) o zobowiązaniach M. Z. (1) względem strony powodowej oraz poprzez wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia, a mianowicie, że nie zostało przez pozwanego E. Z. (1) wykazane, iż nie posiadał on wiedzy o zobowiązaniach M. Z. (1) względem strony powodowej. Nadto, przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na odmowie uznania za wiarygodne zeznań pozwanego E. Z. (1) co do okoliczności związanych ze zgromadzonym i posiadanym przez niego majątkiem, dokonane jedynie na podstawie bliżej niesprecyzowanego przez Sąd doświadczenia życiowego i wiedzy Sądu.

Skarżący podniósł też, jak określił zarzut faktyczny polegający na niezgodności ustaleń faktycznych Sądu z materiałem dowodowym zebrany w sprawie, w szczególności poprzez uznanie, iż dłużnik strony powodowej, M. Z. (1), nie dysponuje żadnymi nieruchomościami ani innymi wartościowymi rzeczami, które by pozwoliły na zaspokojenie choć

części należności strony powodowej, mimo że w sprawie został zgromadzony wystarczający materiał dowodowy potwierdzający, że M. Z. (1) dysponuje majątkiem w postaci udziału w prawie własności nieruchomości położonej w miejscowości M. przy Al. (...) DE.

W odpowiedzi na apelację strona powodowa wniosła o jej oddalenie jako bezzasadnej oraz zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd drugiej instancji, jako instancja nie tylko kontrolna, lecz także merytoryczna, jest nie tylko uprawniony, ale i zobowiązany, niezależnie od zarzutów apelacji, do rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału dowodowego i dokonania jego własnej oceny prawnej. W razie dostrzeżenia błędów powinien naprawić wszystkie stwierdzone naruszenia prawa materialnego popełnione przez sąd pierwszej instancji, bez względu na to, czy zostały wytknięte w apelacji (por. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2010 r., II PK 346/09, Lex nr 603423).

Mając powyższe na uwadze, w oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, Sąd Apelacyjny uznał za celowe dokonanie samodzielnych ustaleń faktycznych, bowiem ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy w znacznej części stanowią przywołanie zeznań świadków i stron. Ich czytelność pozwala jednak na prześledzenie wniosku Sądu w zakresie faktów istotnych dla wyrokowania i ostatecznego ustalenia, co następuje:

Okolicznością nie sporną było sporządzenie z datą 28 grudnia 2006r. dokumentu umowy pożyczki, którą M. Z. (1) zawarł z ojcem E. Z. (1). Jej przedmiotem była kwota 1.000.000,00 zł., której odbiór w całości dacie podpisania pokwitował w § 1 pożyczkobiorca. Strony ustaliły, że do kwoty pożyczki nie będą doliczane odsetki i podlegać ona będzie zwrotowi w terminie do dnia 31 grudnia 2012r. Aneksiem z dnia następnego zmieniono treść § 4 kontraktu, ustalając po stronie pożyczkobiorcy zobowiązanie do ustanowienia hipoteki zwykłej w wysokości 1.000.000,00 zł na należącym do niego i jego żony M. Z. (3) udziale w wysokości 7/10 części na nieruchomości położonej w M., dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), na warunkach określonych w osobnym akcie notarialnym, który to akt został sporządzony za nr Rep. A nr(...) przed notariuszem J. G. w dniu 22 czerwca 2007r. Oświadczenie o ustanowieniu hipoteki złożyli M. i M. małżonkowie Z., jako współwłaściciele nieruchomości na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej w udziale 7/10 części. W dacie złożenia oświadczenia w dziale IV przedmiotowej Księgi wieczystej wpisana była hipoteka umowna zwykła w kwocie 300.000,00 zł na rzecz Banku (...) SA II Oddział w W. zabezpieczająca spłatę kredytu udzielonego T.M. (...) spółka jawna T. R. i M. Z. (1), przejętego i uznanego przez T. M. (...) Sp. z o.o. z odsetkami w wysokości 16,40% w stosunku rocznym, płatnego w terminie do 29 listopada 2002r., oraz hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 750.000,00 zł. obciążająca udział 7/10 należący do ww. współmałżonków, którzy wnieśli o wykreślenie pierwszej z ww. hipotek, wobec spłaty kredytu udzielonego umową z dnia 1 września 1999r.

W stosunku do M. Z. (1), jako członka zarządu spółki (...)M. (...) Sp. z o.o., niewypłacalnego dłużnika powodowej Spółki, (...) Sp. z o.o. podjęła działania mające na celu potwierdzenie i wyegzekwowanie należnych jej kwot. Skierowanie spraw na drogę sądową poprzedziło pisemne wezwanie dłużnika datowane na dzień 13 grudnia 2005r. Prawomocnym wyrokiem z dnia 8 lipca 2009r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie IX Wydział Gospodarczy zasądził od M. Z. (1) na rzecz (...) Sp. z o.o. w W. kwotę 98.744,50 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 17 czerwca 2003r. do dnia zapłaty wraz z kosztami procesu w kwocie 8.559,00 zł. Wyrok, utrzymany orzeczeniem Sądu Okręgowego w Warszawie w sprawie o sygn. XXIII Ga 60/10, opatrzone klauzulą wykonalności w dniu 16 kwietnia 2010r. W dacie 23 kwietnia 2010r., w oparciu o przedmiotowy tytuł wykonawczy, powodowa Spółka złożyła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Śródmieścia wnioski o wszczęcie i prowadzenie egzekucji w stosunku do dłużnika M. Z. (1). W toku postępowania egzekucyjnego Komornik uzyskał informację z Urzędu Skarbowego, o czym poinformował wierzyciela pismem z dnia 9 czerwca 2010r., iż dłużnik w drodze darowizny przekazał działkę o pow. 5500 m.kw położoną we wsi J. gm. P.. Klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika

nadano ww. tytułowi postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w W. z dnia 25 sierpnia 2010r. W dniu 29 kwietnia 2009r. Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Gospodarczy w sprawie o sygn. XVI GC 124/08, prawomocnym wyrokiem zasądził od M. Z. (1) na rzecz (...) Sp. z o.o. w W. kwotę 814.565,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2002r. do dnia zapłaty oraz kwotę 47.946 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Trudności finansowe M. Z. (1) były przesłanką, dla której zwrócił się o pożyczkę do rodziców, od wielu lat emerytów, zamieszkujących od około 1977r. w tym samym, trzypokojowym mieszkaniu o powierzchni 55 m⁽²⁾. Oszczędności przechowywane przez nich w sejfie zostały przekazane synowi M..

Przesłankami skargi pauliańskiej, przywołanej jako podstawa prawna roszczenia, zgodnie z art. 527 k.c. są:

- 1) dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli,
- 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli,
- 3) wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią.

W świetle przedmiotu sprawy zbędnym było przywołanie przez Sąd I instancji przepisu art. 529 k.c., skoro zawarte w nim domniemanie odnosi się wyłącznie do darowizny. W okolicznościach sprawy bezspornym zaś było, iż czynność, której uznania za bezskuteczną domagał się powód darowizną nie była. Ustanowienie ograniczonego prawa rzeczowego (art. 245 k.c.) w postaci hipoteki zwykłej stanowiło czynność rozporządzającą, w ramach której M. Z. (1) obciążył należący do niego udział w prawie własności nieruchomości.

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu orzeczenia z dnia 3 października 2007r. (sygn. IV CSK 193/07) „charakter nabywanego przez wierzyciela hipotecznego przysporzenia w postaci możliwości zaspokojenia się z obciążonej hipoteką nieruchomości w granicach niezapłaconej wierzytelności, dostosowanie kształtu prawnego tego przysporzenia do pełnionej w obrocie przez hipotekę funkcji zabezpieczającej, a zwłaszcza wynikające z art. 518 § 1 pkt 1 k.c. wstąpienie nie będącego dłużnikiem osobistym właściciela obciążonej hipoteką nieruchomości w granicach, w jakich nastąpiło, zaspokojenie wierzyciela hipotecznego, w jego prawa, nie pozwalają traktować umowy o ustanowienie hipoteki na równi z przeniesieniem własności nieruchomości w wyniku darowizny”.

W ocenie Sąd Apelacyjny, M. Z. (1) poprzez swoje działanie „umniejszył” przysługujące mu prawo własności, prowadząc do swoistego ograniczenia możliwości pełnego korzystania z tegoż prawa. Jako współwłaściciel ww. nieruchomości dał pozwanemu, jako wierzycielowi hipotecznemu możliwość zaspokojenia się z przedmiotowej nieruchomości przed innymi wierzycielami osobistymi, w tym przed powodem. Na rzecz pozwanego M. Z. (1) wykreował swoistą wolność prawnie chronioną, która choć nie bazuje na korzystaniu z rzeczy w sposób stały, to daje pozwanemu szczególne uprawnienie do zaspokojenia się z niej przed innymi wierzycielami jego syna, którzy nie dysponują ograniczonym prawem rzeczowym do tegoż składnika jego majątku. Innego zaś majątku, który mógłby stanowić podstawę dla zaspokojenia roszczeń powoda, dłużnik nie posiada. Jak podnosi sam skarżący to właśnie udział obciążony hipoteką jest jedynym i zasadniczym składnikiem majątku jego syna, który w przypadku zbycia mógłby stanowić o zaspokojeniu powoda. Jednocześnie w rezultacie ustanowienia tego prawa, dłużnik powodowej Spółki, stworzył dla pozwanego uprawnienie do podejmowania działań mających na celu zagwarantowanie co najmniej status quo ww. nieruchomości.

Przepisy ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U.2001.124.1361 tj. – dalej KWU) ustanawiają bowiem powszechny zakaz podejmowania działań, które mogłyby pociągnąć za sobą zmniejszenie wartości nieruchomości w stopniu zagrażającym bezpieczeństwu hipoteki, kreując tym samym po stronie pozwanego, jako wierzyciela hipotecznego roszczenie o zaniechanie działań, które mogą spowodować zmniejszenie wartości obciążonej nieruchomości (prawa) w stopniu zagrażającym bezpieczeństwu hipoteki (art. 91 KWU) oraz roszczenie o przywrócenie obciążonej nieruchomości do stanu poprzedniego albo ustanowienie dodatkowego zabezpieczenia przez

właściciela, jeżeli wartość nieruchomości (prawa) uległa już zmniejszeniu na skutek okoliczności, za które właściciel ponosi odpowiedzialność (art. 92 KWU)

Powyższe rozważania nawiązują do trafnego wnioskowania Sądu I instancji o stanie majątku dłużnika M. Z. (1), zarówno w dacie wniesienia powództwa, jak i w dacie wyrokowania. Dłużnikiem niewypłacalnym jest bowiem ten, z którego majątku nie można skutecznie przeprowadzić egzekucji, która zaspokoiłaby wierzyciela. Niewypłacalność jest okolicznością faktyczną, która definiuje ustawową przesłankę przedmiotowej skargi. Stwierdzając bowiem, iż w wyniku czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny, albo niewypłacalny w stopniu wyższym, niż był przed dokonaniem czynności, przesądza się o tym, iż czynność została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli. Niewypłacalność dłużnika jest ogniwiem, łącznikiem między jego czynnością, a pokrzywdzeniem wierzyciela.

Niewypłacalność, o jakim mowa w art.527 § 2 k.c. nie jest jednak synonimem, jak sugeruje skarżący braku jakiegokolwiek majątku po stronie dłużnika. Wystarczy bowiem, aby czynność prawna zakłóciła zdolności płatnicze dłużnika i tak jak w okolicznościach sprawy, uprzywilejowywała jednego z jego wierzycieli. Za niewypłacalnego można uznać nawet takiego dłużnika, którego aktywa majątkowe równoważą zobowiązania, ale są niedostępne dla wierzyciela roszczeń pieniężnych, jak trafnie zauważył powód.

Ustanowienie hipoteki zwykłej powoduje, iż powodowa Spółka nie będąc wierzycielem rzeczowym musi się liczyć z możliwością zaspokojenia się pozwanego z jedyne go składnika majątku dłużnika, z prawem pierwszeństwa przed nią. Tym samym fakt, iż majątek dłużnika nie pomniejszył się jak twierdzi pozwany, tj. nadal M. Z. (1) wraz z małżonką są współwłaścicielami nieruchomości w M. nie stanowi o bezzasadności powództwa. Ustanowiona hipoteka daje nie tylko pierwszeństwo w zaspokojeniu z nieruchomości, ale też jest skuteczna względem każdorazowego jej właściciela, obok hipoteki umownej kaucyjnej do kwoty 750.000,00 zł. z dnia 7 stycznia 2002r.

Porównanie zatem sytuacji powoda, któremu wobec M. Z. (1) przysługują skonkretyzowane wierzytelności pieniężne, przed i po dokonaniu zaskarżonej czynności, wskazuje wyraźnie na jego pokrzywdzenie. Wobec powyższego ustanowienie hipoteki, przy ustalonym jak wyżej, składzie majątku dłużnika, niewątpliwie ograniczyło zdolność powoda do przeprowadzenia skutecznej egzekucji. Ze swej istoty zmieniło kolejności i zakres zaspokojenia wierzycieli. W tym miejscu zasadnym jest stwierdzenie za Sądem Najwyższym, że stan pokrzywdzenia w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. nie jest tożsamy z istnieniem szkody po stronie wierzyciela. (por: wyrok z dnia 29 czerwca 2004 r. II CK 367/03)

Przesądżając zatem o bezzasadności zarzutu co do wypłacalności dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c., za słuszne Sąd Apelacyjny uznał wnioskowanie Sądu I instancji, co do tego, iż zostały spełnione przesłanki subiektywne z art.527 k.c. M. Z. (1) w swoich zeznaniach potwierdził istnienie w dacie złożenia oświadczenia o ustanowieniu ww. hipoteki, zadłużenia na rzecz powodowej Spółki w kwocie około 2.000.000,00 zł., co odniesione do czynności zmierzających do uszczuplenia jego majątku, jak choćby darowizna działki we wsi J. potwierdza jego świadomość pokrzywdzenia powoda. W tym zakresie powód nie był zobligowany do wykazania wiedzy dłużnika co do rzeczywistej wielkości jego niewypłacalności w dacie dokonania czynności, ale wystarczyło unaocznienie, że dłużnik zdawał sobie sprawę z ujemnego jej skutku dla sytuacji wierzycieli – co bezspornie (...) Sp. z o.o. w W. uczyniła.

Przeprowadzone dowody osobowe, w szczególności zawnioskowane przez samego pozwanego, potwierdziły, iż u podstaw przedmiotowej czynności prawnej legła potrzeba zagwarantowania mu uprzywilejowanej pozycji, jako wierzycielowi. Niezależnie od powyższych rozważań nie można też przyjąć, jak podnosi skarżący, aby strona pozwana wykazała, że udział przypadający dłużnikowi w nieruchomości, dla której prowadzona jest KW nr (...) w pełni zaspokoiłby jego wierzycieli. Po pierwsze, jak trafnie zauważył powód, wyciąg z opinii załączony do odpowiedzi na pozew został sporządzony w sierpniu 2010r. i choćby z uwagi na brzmienie art. 156 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (tj.Dz.U.2010.102.651) nie może świadczyć o wartości nieruchomości w okolicznościach tej sprawy. Może być on wykorzystywany do celu, dla którego został sporządzony i to przez okres 12 miesięcy od daty jego sporządzenia. Po drugie, dokument ten złożony w kserokopii, wskazuje wariantowo wartość działki (...). W zależności od punktu odniesienia oscyluje od kwoty 5.231.000,00 zł do 5.001.000,00 zł. Jest to jednak wskaźnik dla całej działki, nie udziału, który przypada dłużnikowi, o którym nie wiadomo, czy stanowiłby odpowiednik

projektowanej działki (...) - wartość 1.109.000,00 zł, czy działki (...) - o wartości szacowanej na dzień 30 sierpnia 2010r. na kwotę 673.000,00 zł., czyli poniżej zabezpieczenia udzielonego pozwanemu.

Ustalony stan faktyczny pozwala przyjąć, iż E. Z. (1) miał wiedzę, a co najmniej winien mieć, co do intencji syna. W tym zakresie pomocną jest też norma art. 527 § 3 k.c., której domniemania pozwany nie obalił. Twierdzenia, co do przyczyn dla których M. Z. (1) miałby nie informować ojca o rzeczywistych motywach swoich działań są niewiarygodne. Sąd Apelacyjny nie dał wiary, za Sądem I instancji, iż pozwany wydał synowi gotówkę w kwocie 1.000.000,00 zł nie podejmując żadnych starań co do powzięcia wiedzy o przyczynach pożyczki. Mimo sugestii strony pozwanej oraz świadków w osobach synów pozwanego, iż przedmiotowa czynność była „normalnym” zdarzeniem w ich życiu rodzinnym, nie można nie zauważyć, iż samo wręczenie M. Z. (1) gotówki, choć nie wiadomo w jakim nominale, było poprzedzone licznymi działaniami zmierzającymi do jej uzyskania. W sejfie pozwany składował złoto, które musiał spieniężyć. Podobnie kosztowności. Trudno zatem przyjąć, aby pozwany nie wiedział lub przy zachowaniu należytej staranności nie mógł się dowiedzieć, iż działania jego syna mogą stanowić o pokrzywdzeniu innych wierzycieli. Negowanie faktu wiedzy o rzeczywistych motywach działania M. Z. (1) to zdaniem Sądu próba obrony pozwanego w niniejszym postępowaniu, która odbiega od realiów sprawy.

Sąd Apelacyjny na podstawie art. 350 § 3 k.p.c. w zw. z art. 350 § 1 k.p.c. sprostował niedokładność sentencji zaskarżonego wyroku w punkcie pierwszym w ten sposób, iż opisana w nim czynność prawna została uznana za bezskuteczną w zakresie wierzytelności wynikającej z wydanego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie wyroku z dnia 8 lipca 2009r., sygn. akt IX GC 458/08. Sentencja wyroku uwzględniającego powództwo na podstawie art. 527 k.c. powinna określać konkretną wierzytelność, której zaspokojeniu ma służyć uznanie określonej czynności za bezskuteczną wobec powoda (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1995 r., III CZP 139/95, OSNC 1996/1/17 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 418/02, Lex nr 602392), przy czym nie jest wystarczające, jak uczynił to Sąd Okręgowy, przywołanie takiej wierzytelności w uzasadnieniu orzeczenia.

Uznając apelację za bezzasadną Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto stosownie do jego wyniku na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 i § 6 pkt 6 i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1349 z późn. zm.), zasądzając od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 2.700,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego za II instancję.